

INGLIZ TILINI O'QITISHDA "TRASLANGUAGING"NING AHAMIYATI

Jumanova Fazilat Baxtiyeroyna

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti Turizm fakulteti Lingvistika va ingliz tilini o'qitish metodikasi kafedrasida magistratura mutaxassisligi 1- bosqich talabasi

Translanguaging-bu ikkinchi tilni o'rganayotganlar tomonidan behtiyor qo'llaniladigan mahorat. Atrofdagi muloqotni bog'lash uchun ikki xil tildan foydalanish tabiiy ravishda yangi tilni o'rganuvchilar tomonidan amalga oshiriladi. Translanguaging berilgan materialni tushunishga yordam beradi, passiv tilni rivojlantirishga yordam beradi,

Translanguaging-bu nafaqat bir tilli maktablarda, balki ikki tilli maktablarda ham ta'limda qo'llanilishi kerak bo'lgan vosita. Bu bir tilli maktab sharoitida foydali vosita bo'lishi mumkin, lekin o'quvchilar ikki tilda kontent va savodxonlikni o'rganishlari kutilayotgan ikki tilli muhitda ayniqsa foydalidir

Translanguagingni tushunish qiyin atama bo'lishi mumkin. Ko'p turli xil

ta'riflarni topish mumkin va bu atama ko'p jihatdan ishlatilgan. Translanguaging tilga leksik yoki tarkibiy emas, balki ijtimoiy qurilish sifatida qaraydi. Translanguaging atamasi birinchi marta 1980-yillarda Cen Uilyams ismli Uelslik o'qituvchi tomonidan kiritilgan.

O'shandan beri translanguaging atamasi nafaqat ta'limda ishlatilgan balki u ikki tilli va ko'p tilli jamoalar orasida lingvistik manba sifatida ishlatiladi. Translanguaging endi universal ob'ektivda ham, sinf ob'ektivida ham qo'llanilishi mumkin. Translanguaging psixolingvistik tilshunoslik ga ishora qiluvchi tilning tushunchasi bilim olish, fikrlarni ifodalash, mantiqiy va tildan foydalanish haqida muloqot qilish uchun tildan foydalanish jarayoni. Translanguagingdan foydalanish bolalarga tilni ajratishni targ'ib qilishdan ko'ra, ikkala tilni bir dars davomida ishlatishga da'vat etilganda aniq bo'ladi. Foydalanishni normalashtirish

sinfda translanguaging ikki tilli ta'limning umumiy maqsadini qo'llab-quvvatlaydi va to'liq ikki tilli talabalarni yaratadi. Shunga qaramay, tilni ajratish hali ham qadrli amaliyotdir. Translanguaging-bu ikki tilli dunyoni anglash uchun ikki tilli odamlar ishtirok etadigan bir nechta diskursiv amaliyot.

Translanguaging va code-switching

Code-switching va translanguaging ko'pincha bir-biri bilan taqqoslanadi va ular ko'p xususiyatlarga ega ekanligi haqiqat bo'lsa-da, ikkita amaliyot tabiatan bir xil jarayon emas.

Code-switching-bu asosan og'zaki ravishda asoslangan va o'zlari umumiy bo'lgan tilda gaplashadigan boshqa odamlar bilan bog'lanish uchun mo'ljallangan va ma'ruzachi harakat qilish qobiliyatiga ega bo'lgan asosan ongsiz jarayondir. Ko'p marta ikki tilli yoki ko'p tilli talabalar bir nechta tillarni almashtirib turishini eshitgan, bu asosan ma'ruzachi bo'lgan vaziyatga bog'liq. Bu code-switching sifatida aniqlandi (Coronel-Molina, Samuelson, 2016).

Code-switching asosan og'zaki nutqda atrofdagi odamlarga ular bilan bog'lanish imkoniyatiga ega ekanliklarini bildirish uchun ishlatilgan. Code-switching bo'yicha

tadqiqotchilar ko'p tilli odamlar nima uchun ushbu lingvistik vositadan foydalanishini tushunish uchun turli omillarni o'rganishdi. Ushbu omillarning aksariyati ijtimoiy va siyosiy me'yorlarni, shuningdek, ijtimoiy o'ziga xoslik va hissiy omillarni o'z ichiga olgan. Gap shundaki, code-switching boshqalar bilan og'zaki muloqot qiladigan barcha odamlar foydalanadigan mahoratga aylandi. Buning sababi shundaki, ba'zida rasmiy dialekt yoki til yoki umuman boshqa til kerak bo'lishi mumkin. Tillarda gaplashadigan odamlar o'z oilalari, do'stlari, hamkasblari, o'qituvchilari bilan gaplashayotganda turli xil kodlarga amal qilishadi va har doim dialektlar o'rtasida bu o'zgarish amalga oshirilsa, bu code-switchingga olib keladi (Vulfolk, 2014, p. 203).

Code-switching ham, tarjima qilish ham ikki xil til yoki lahjalardan foydalangan holda jarayonni o'z ichiga oladi, ammo ularning orasidagi farq maktab va sinf ichidagi tarjima pedagogikasining harakatini tushunish uchun juda nozik va muhimdir. Qachon code-switching tarixiga nazar tashlasak, kod almashtirishning turli toifalari keltirilgan. Tarixiy jihatdan code-switching situatsion code-switching va metaforik code-switching o'rtasida tasniflangan. Biror kishi vaziyatdan foydalanganda code-switching ular o'zlarini topadigan vaziyatga qarab til turini o'zgartirmoqdalar. Bu "unga ta'sirchan o'lchov: kodni tanlash ramziy ma'noga ega, ya'ni til xabarga mos keladi" deb ta'riflangan metaforik code-switching tushunchasi bilan yonma-yon joylashgan Code-switching asosan ikki tilli va ko'p tilli ma'ruzachilar hamjamiyat va boshqalar bilan aloqani o'rnatish uchun jalb qiladigan ongsiz jarayon sifatida qaraladi xuddi shu til(lar) ning ma'ruzachilari. Tarixiy jihatdan code-switching tilshunoslik sohasida ancha keng tarqalgan va

translanguagingga qaraganda ko'proq o'rganilgan. Bu bitta lingvistik usul boshqasidan ustunlikka ega bo'lgan degani emas, shunchaki bu tilshunoslar ikki til yoki lahjalar orasidagi siljishni aniqlashlari kerak bo'lgan eng keng tarqalgan atama. Code-switching ko'pincha ushbu tilni baham ko'rgan boshqa birov bilan muloqot qilish uchun qarz olish va bir tildan boshqa tilga o'tishni tekshiradi. Translanguaging tekshirilganda, u code-switching bilan juda ko'p o'xshashliklarga ega, ammo oxir-oqibat bir xil lingvistik mahorat emas. Code-switching tilni bir tildan qarz olish va o'tkazishga qaratilgan bo'lsa-da, translanguaging, aksincha, ko'p tilli odamlar va guruhlarning murakkab til amaliyotlariga, shuningdek, ushbu ona tili ko'nikmalaridan foydalanadigan ta'lim amaliyotiga qaratilgan

Translanguaging-bu o'qituvchilar o'z o'quvchilarining ona tillaridan foydalangan holda qurish imkoniyatiga ega bo'lgan mahorat. Talaba buni sinfda amalga oshirish uchun translanguaging ko'nikmalariga ega bo'lishi uchun talabaning lingvistik malakasi va lingvistik ishlashi tekshirilishi kerak.

Translanguaging asosan ikki tilli ma'ruzachining o'ziga xosligi va ularning til sohasida qanday aniqlanishi bilan bog'liq.

Translanguagingning sinfdagi o'rni va uning translanguaging so'zining etimologiyasi bilan qanday bog'liqligini ko'rib chiqsak, bu so'z qobiliyatni anglatadi

ma'lumotni bitta tilda kiritish va chiqishni butunlay boshqa tilda ishlab chiqarish. Shuning uchun translanguaging nafaqat ikki tilli talabaning shaxsini, balki o'qituvchi sinfda

translanguaging strategiyasini qanday samarali amalga oshiradi degan savolga turtki beradigan tilning ishlashini ham tekshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ammar, A., & Hassan, R. M. (2018). Talking it through: Collaborative dialogue and second language learning. *Language Learning*, 68(1), 46-82.
2. Ariffin, K., & Husin, M. S. (2011). Code-switching and code-mixing of English and Bahasa Malaysia in content-based classrooms: Frequency and attitudes. *The Linguistics Journal*, 5(1), 220-247.
3. Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (5th ed.). Bristol, England: Multilingual Matters.
4. Canagarajah, S. (2011). Translanguaging in the classroom: Emerging issues for research and pedagogy. *Applied Linguistics Review*, 2, 1-28. <https://doi.org/10.1515/9783110239331.1>
5. Canagarajah, S. (2011a). Translanguaging in the classroom: Emerging issues for research and pedagogy. *Applied Linguistics Review*, 2, 1–28.
6. Canagarajah, S. (2011b). Codemeshing in academic writing: Identifying teachable strategies of translanguaging. *The Modern Language Journal*, 95(3), 401–417.
7. Cook, V. (2001). Using the first language in the classroom. *The Canadian Modern Language Review*, 57(3), 402–423.
8. Cummins, J. (2007). Rethinking monolingual instructional strategies in multilingual classrooms.
9. *Canadian Journal of Applied Linguistics*, 10, 221-240.
10. García, O. (2009). *Bilingual education in the 21st century: A global perspective*. London:Wiley/Basil Blackwell.